

Dotychczasowe działania NRA ws Trybunału Konstytucyjnego

Przedstawiamy kalendarium dotychczasowych działań podejmowanych przez Naczelną Radę Adwokacką wobec ustaw o Trybunale Konstytucyjnym - zarówno przyjętej 25 czerwca, jak i 19 listopada 2015.

Przedstawiciele Naczelnej Rady Adwokackiej brali udział w posiedzenia sejmowych Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka oraz Komisji Ustawodawczej, prezentując opinie i postulaty adwokatury do prezydenckiego projektu ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (druk sejmowy 1590).

21 kwietnia 2015 roku - Prezydium NRA podjęło uchwałę, w której zawarty został apel o rozważne i ponadpartyjne wskazywanie kandydatów do Trybunału konstytucyjnego. Prezydium NRA przypominało, że przy wyborze sędziów Trybunału Konstytucyjnego czynnikiem decydującym nie może być interes partyjny, lecz autorytet, dorobek i pozycja zawodowa kandydatów gwarantujące niezawisłość orzekania. W ramach prac legislacyjnych nad nowelizacją ustawy o TK NRA zgłosiła postulat, aby środowiska prawnicze, w tym adwokatura, mogły zgłaszać kandydatów na sędziów TK.

2 czerwca 2015 roku - Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej podjęło uchwałę (uchwała Prezydium NRA nr 78/2015), w której adwokaci wyrazili rozczarowanie nieuwzględnieniem przez Sejm propozycji zgłaszania kandydatów na sędziów Trybunału Konstytucyjnego przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego, Krajową Radę Sądownictwa, Krajową Radę Prokuratury, rady wydziałów prawa uczelni wyższych oraz organy samorządów zawodów prawniczych, w tym Naczelną Radę Adwokacką. Prezydium NRA zwróciło w uchwale uwagę na deklaracje rządu o konieczności zwiększenia udziału obywateli w podejmowaniu decyzji dotyczących państwa. - *Sędziowie Trybunału zobowiązani są do pełnienia swoich obowiązków bezstronnie, według swego sumienia i z najwyższą starannością - tak ukształtowany proces ich wyboru budzi uzasadnione obawy, że kandydatami będą osoby mające poparcie polityczne, nie legitymujące się natomiast wyróżniającą się wiedzą prawniczą czy autorytetem niezbędnym do orzekania w sprawach najwyższej wagi.*- napisano w uchwale.

3 czerwca 2015 roku - Naczelna Rada Adwokacka skierowała memorandum do Prezydenta RP pana Bronisława Komorowskiego oraz Prezesa Rady Ministrów pani Ewy Kopacz, wyrażając m.in. głębokie rozczarowanie nieuwzględnieniem przez Sejm propozycji zawartej w art. 20 ust. 1 pierwotnego projektu ustawy przedstawionego przez Prezydenta RP o możliwości zgłaszania kandydatów na sędziów Trybunału Konstytucyjnego przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego, Krajową Radę Sądownictwa, Krajową Radę Prokuratury, rady wydziałów prawa uczelni wyższych czy wreszcie - organy samorządów zawodów prawniczych, w tym Naczelną Radę Adwokacką. Memorandum zostało skierowane również do Prezydenta Eleka RP - Andrzeja Dudy, Marszałka Sejmu - Radosława Sikorskiego, Marszałka Senatu - Bogdana Borusewicza, Ministra Sprawiedliwości - Borysa Budki, przewodniczących wszystkich Klubów Parlamentarnych i Poselskich, przewodniczących największych partii politycznych, przewodniczącej sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka - Stanisławy Prządki, przewodniczącego sejmowej Komisji Ustawodawczej - Wojciecha Szaramy, przewodniczącego senackiej Komisji Ustawodawczej - Piotra Zientarskiego. Memorandum otrzymali do wiadomości: prof. Andrzej Rzepliński, Prezes Trybunału Konstytucyjnego, prof. Małgorzata Gersdorf, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, prof. Roman Hauser, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego.

9 czerwca 2015 roku - Naczelna Rada Adwokacka wystosowała memorandum do Ministra Sprawiedliwości pana Borysa Budki, w którym m.in. zajęto krytyczne stanowisko wobec wykreślenia z projektu ustawy o Trybunale Konstytucyjnym prawa wskazywania kandydatów na sędziów TK przez organizacje i instytucje prawnicze.

10 czerwca 2015 roku - Uchwała Prezydium NRA nr 78/2015 z dnia 2 czerwca 2015 r. oraz treść memorandum z dnia 3 czerwca 2015 r. zostały przekazane do władz Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia” oraz przedstawiciele innych samorządów i stowarzyszeń prawniczych do wspólnej dyskusji w czasie spotkań roboczych poświęconych tworzącemu się porozumieniu.

27 czerwca 2015 roku - Naczelna Rada Adwokacka podjęła uchwałę nr 37/2015 w sprawie jakości prac legislacyjnych, w której wskazano – jako przykład złej jakości prawodawstwa – przebieg prac nad zmianą ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. Podkreślono m.in. konieczność wzmocnienia pozycji Trybunału Konstytucyjnego jako organu stojącego na straży praworządności. - *Złe prawo niszczy Państwo. Dlatego Naczelna Rada Adwokacka zwraca się do wszystkich uczestników procesu stanowienia prawa o uważne wsłuchiwanie się w głos tych, którzy ustawowo powołani są do wspierania procesu legislacyjnego. Nie godzimy się, by nasze opinie i postulaty były ignorowane, przemilczane, niezauważane. Nie godzimy się z tym, by w imię doraźnych, krótkowzrocznych celów politycznych wprowadzać rozwiązania prawne, szkodzące obywatelom i wymiarowi sprawiedliwości.* - czytamy w uchwale.

3 lipca 2015 roku - Naczelna Rada Adwokacka wystosowała apel do Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego o niepodpisywanie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, przyjętej przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 25 czerwca 2015 r. W apelu wskazano, że treść ustawy odbiega od idei projektu przedstawionego przez Pana Prezydenta, który popierała NRA. Apel został skierowany do wiadomości Prezydenta Eleka RP - Andrzeja Dudy.

24 września 2015 roku - odbyło się uroczyste podpisanie Porozumienia Samorządów i Stowarzyszeń Prawniczych mające na celu stworzenie forum demokratycznej dyskusji, ułatwiającego wymianę informacji i poglądów oraz pozwalającego uczynić głos środowiska prawniczego bardziej wyraźnym w debacie publicznej. Tego dnia Porozumienie przyjęło m.in. stanowisko, w którym stwierdzono, że „Porozumienie samorządów zawodowych i stowarzyszeń prawniczych apeluje o rzetelne i jawne dla opinii publicznej przeprowadzenie przez Sejm wyborów sędziego Trybunału Konstytucyjnego oraz wybór kandydatów wyróżniających się wiedzą prawniczą, gwarantujących bezstronność sprawowanej funkcji. (...) Dotyczy to pięciu sędziów Trybunału Konstytucyjnego, których kadencje upływają 6 listopada, 2 grudnia oraz 8 grudnia 2015 r. (...) termin składania wniosków w sprawie zgłaszania kandydatów w tym zakresie mija 30 września. W konsekwencji pięciu sędziów Trybunału – a więc aż jedna trzecia jego składu – będzie mogła zostać wybrana przez Sejm jeszcze bieżącej kadencji. Ze względu na zbliżające się wybory parlamentarne może rodzić to pokusę pośpiesznego przeprowadzenia procedury zgłaszania i oceny kandydatów oraz zastosowania kryteriów politycznych w wyborze sędziego Trybunału Konstytucyjnego”.

24 listopada 2015 roku - Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej przyjęło uchwałę nr 105/2015, w której zaapelowało o poszanowanie autorytetu Trybunału Konstytucyjnego. W uchwale czytamy: - *Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej przyjmuje z niepokojem, że zmiany legislacyjne dotyczące wyboru sędziów Trybunału Konstytucyjnego przeprowadzone zarówno przez Sejm VII jak i VIII kadencji prowadzą do upolitycznienia tej instytucji. Nie służą również budowaniu autorytetu Trybunału niektóre publiczne wypowiedzi sędziów tego organu, przed wydaniem orzeczenia w sprawie zgodności zaskarżonych ustaw z Konstytucją RP.* Prezydium NRA przypomniało, że konsekwentnie w trakcie prac legislacyjnych postulowało wprowadzenie do ustawy o Trybunale Konstytucyjnym mechanizmów gwarantujących wybór bezstronnych, apolitycznych członków tego organu. Jednym z takich rozwiązań była propozycja zgłaszania kandydatów przez organy samorządów zawodowych i wydziały prawa, co nie zyskało akceptacji gremiów politycznych.

Apel ten został wymieniony z trybuny sejmowej w trakcie obrad plenarnych Sejmu w dniu 2 grudnia br., kiedy podejmowane były uchwały powołujące nowych sędziów.

24 listopada 2015 roku - Prezydium NRA poparło wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich skierowany do Trybunału o zbadanie zgodności z Konstytucją RP dwóch nowelizacji ustawy i wyraziło zgodę na wystąpienie w imieniu Naczelnej Rady Adwokackiej z wnioskiem do Trybunału

Konstytucyjnego o umożliwienie przedłożenia Trybunałowi Konstytucyjnemu opinii *amicus curiae*, a także udzieliło pełnomocnictwa adw. Mikołajowi Pietrzakowi do przedłożenia tej opinii Trybunałowi Konstytucyjnemu w imieniu Naczelnej Rady Adwokackiej i reprezentacji Naczelnej Rady Adwokackiej na rozprawie przed Trybunałem Konstytucyjnym, co miało miejsce zarówno na rozprawie 3 grudnia, jak i 9 grudnia br.

1 grudnia 2015 roku - Naczelna Rada Adwokacka opracowała opinię *amicus curiae* w sprawie wniosku grupy posłów o zbadanie zgodności niektórych przepisów ustawy z 25 czerwca br. o Trybunale Konstytucyjnym z Konstytucją RP. Zdaniem NRA umożliwienie Sejmowi VII kadencji wyboru pięciu sędziów konstytucyjnych pomimo tego, że w okresie kadencji ten Sejm powinien być wybrać jedynie trzech sędziów, godziło w niezależność Trybunału Konstytucyjnego i było nadużyciem legislacyjnym. W opinii NRA przypominała również o konieczności niezawisłości i niezależności sędziów. NRA przypomina też, że ustawodawca - pomimo apeli środowisk prawniczych i przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego - nie zagwarantował środowiskom prawniczym, w tym Adwokaturze, uprawnienia do zgłaszania kandydatów na sędziów Trybunału Konstytucyjnego, co było niezbędne dla poszanowania reguł demokracji i otwartego dialogu władzy publicznej ze społeczeństwem obywatelskim.

2 grudnia 2015 roku - odbyło kolejne posiedzenie Porozumienia Samorządów Zawodowych i Stowarzyszeń Prawniczych. Przyjęte zostało stanowisko, w którym między innymi Porozumienie wyraziło sprzeciw i zaniepokojenie w związku z powtarzającymi się działaniami władzy ustawodawczej i wykonawczej podważającymi pozycję ustrojową Trybunału Konstytucyjnego. - *Wyrażamy dezaprobatę wobec zwłoki w przyjęciu przez Prezydenta RP ślubowania od sędziów Trybunału Konstytucyjnego (...), a także trybowi uchwalenia ustawy z 19 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym oraz niektórym rozwiązaniom wprowadzonym przez tę ustawę.* - napisali przedstawiciele Porozumienia. Stanowisko zostało przekazane pismo do Prezydenta RP z apelem o wstrzymanie się z przyjęciem ślubowania od nowych sędziów wybranych przez obecny Sejm, do czasu wydania przez Trybunał Konstytucyjny orzeczeń w sprawie zgodności z Konstytucją nowelizacji z 25 czerwca i z 19 listopada ustawy o Trybunale Konstytucyjnym.

7 grudnia 2015 roku - Naczelna Rada Adwokacka przygotowała opinię *amicus curiae* w sprawie czterech wniosków o zbadanie zgodności ustawy z 19 listopada br. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym z Konstytucją RP. Wnioski złożyli: grupa posłów na Sejm RP (23 listopada 2015 r.), Rzecznik Praw Obywatelskich (23 listopada 2015 r.), Krajowa Rada Sądownictwa (24 listopada 2015 r.) oraz Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego Rzeczypospolitej Polskiej (30 listopada 2015 r.) NRA w całości podzieliła zarzuty przedstawione we wniosku RPO, stojąc na stanowisku, że ustawa nowelizująca jest niezgodna z art. 7, art. 112 i art. 119 ust. 1 Konstytucji RP, zaś art. 1 ust. 6 ustawy nowelizującej, dodający art. 137a do ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, jest niezgodny z art. 45 ust. 1, art. 180 ust. 1 i 2 oraz art. 194 ust. 1 w zw. z art. 10 Konstytucji RP, a także art. 6 ust. 1 Konwencji i art. 14 ust. 1 MPPOiP. W ocenie NRA na uwzględnienie zasługują również zarzuty podniesione przez pozostałych wnioskodawców, w szczególności zaś przez KRS i Pierwszego Prezesa SN.

15 grudnia 2015 roku - Naczelna Rada Adwokacka zwróciła się do Marszałka Sejmu RP Marka Kuchcińskiego z wnioskiem o umożliwienie jej zaopiniowania projektu nowej ustawy o Trybunale Konstytucyjnym w obowiązkowym procesie konsultacyjnym w toku postępowania legislacyjnego.

17 grudnia 2015 roku - Naczelna Rada Adwokacka sporządziła opinię w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. W ocenie Naczelnej Rady Adwokackiej projekt ustawy o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym „prowadzi do rażącego i nieuzasadnionego ograniczenia prawa do rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd, a jednocześnie może prowadzić do uniemożliwienia Trybunałowi Konstytucyjnemu wywiązania się ze swoich konstytucyjnych kompetencji i obowiązków w zakresie rozstrzygania powierzonych mu spraw”. Według Naczelnej Rady Adwokackiej, najpoważniejsze konsekwencje nowelizacji poniesie obywatel zwracający się do Trybunału Konstytucyjnego ze skargą konstytucyjną

czy też obywatel, w którego sprawie pytanie prawne do Trybunału skierował sąd powszechny, administracyjny czy Sąd Najwyższy. W opinii NRA krytycznie odniosła się też do zawartej w projekcie zasady, że Trybunał ma orzekać w pełnym, 13-osobowym składzie - mając na uwadze obciążenie Trybunału sprawami, a zwłaszcza - skargami konstytucyjnymi, których w latach 1997-2014 wniesiono aż 4674. Taki zapis „musi w sposób nieuchronny doprowadzić w konsekwencji do paraliżu pracy Trybunału, a co za tym idzie - do nieproporcjonalnego, trudnego do wyobrażenia i uzasadnienia ograniczenia prawa obywateli do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), jak również prawa obywateli do wniesienia do Trybunału Konstytucyjnego skargi konstytucyjnej (art. 79 ust. 1 Konstytucji).” Projekt ustawy przewiduje, że orzeczenia Trybunału wydawane w pełnym składzie zapadać mają większością 2/3 głosów. Tymczasem - jak podkreśla NRA - zgodnie z art. 190 ust. 5 Konstytucji RP, orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego zapadają większością głosów. Zwrot "większość głosów" znajdujący się w art. 190 ust. 5 Konstytucji RP nie może w żadnym przypadku być doprecyzowany w drodze ustawy zwykłej: ustawodawcy innemu niż konstytucyjny nie wolno "uzupełniać" normy konstytucyjnej w drodze ustawy zwykłej. Warunek zwykłej większości głosów jest rozwiązaniem często spotykanym w przepisach regulujących ustrój sądów konstytucyjnych i międzynarodowych. Naczelna Rada Adwokacka przypomina też, że zgodnie z art. 195 ust. 1 Konstytucji RP, sędziowie Trybunału Konstytucyjnego w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji. Niezrozumiałym jest, z jakiego powodu projektodawca zdecydował się na uchylenie odpowiedniego przepisu w ustawie o Trybunale Konstytucyjnym, tj. obecnego art. 16. Uchylenie przepisu o niezawisłości sędziów wywołuje jednakże wrażenie, że niezawisłość sędziów nie jest dla projektodawcy sprawą fundamentalną.

Opinia ta była cytowana wraz z opinią Sądu Najwyższego podczas obrad Sejmu RP w dniu 17 grudnia br.

22 grudnia 2015 r. Naczelna Rada Adwokacka przesłała opinię w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, z uwzględnieniem poprawek przyjętych na posiedzeniu Komisji Ustawodawczej w dniu 21 grudnia 2015 r. W ocenie NRA projekt ustawy wraz ze zgłoszonymi do niego poprawkami w istocie prowadzi do rażącego naruszenia niezależności Trybunału Konstytucyjnego, niezawisłości jego sędziów oraz godzi w sprawność postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym, ograniczając prawo do rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Przyjęcie projektu ustawy z uwzględnieniem poprawek przyjętych na posiedzeniu Komisji Ustawodawczej w dniu 21 grudnia 2015 r. może prowadzić do uniemożliwienia Trybunałowi Konstytucyjnemu wywiązania się ze swoich konstytucyjnych kompetencji i obowiązków w zakresie rozstrzygnięcia powierzonych mu spraw.

Ponadto, członkowie NRA lub przedstawiciele NRA (wśród nich adwokaci Ziemisław Gintowt, Maciej Gutowski, Piotr Kardas, Tomasz Koncewicz, Mikołaj Pietrzak) zabierali wielokrotnie w ostatnim miesiącu głos w prasie i mediach elektronicznych w sprawach dotyczących Trybunału Konstytucyjnego. Swoje stanowisko jako wiceprezesa NRA do artykułu „Trzeba rozstrzygnąć spór o wybór sędziów” przedstawił adw. Jacek Trela („Rzeczpospolita” z 16.12.2015 r.), gdzie został przedstawiony wspólny pogląd z poglądem Przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa, że wyroki Trybunału Konstytucyjnego z 3 grudnia i 9 grudnia muszą być wykonane.

Pełna treść uchwał i stanowisk znajduje się na stronie adwokatura.pl